

DİVAN EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

The Journal of Ottoman Literature Studies

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK DERGİ

Sayı 31, İstanbul 2023, 572-596

SON DÖNEM DİVAN ŞAİRLERİNDEN MEHMED BAHÂEDDİN VE BİLİNMEYEN BAZI ŞİİRLERİ

Seyit Yavuz

Dr. Öğr. Üyesi, Erzurum Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (seyityavuz0@gmail.com),
ORCID: 0000-0002-5797-5963/Assit. Prof. Dr., Erzurum Technical University Faculty of Letters

Makale Bilgisi/Article Information

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 15.08.2023
Kabul Tarihi/Accepted: 25.10.2023
Yayın Tarihi/Published: 30.12.2023

Yayın Sezonu: Güz

Atıf/Citation

Yavuz, Seyit (2023), "Son Dönem Divan Şairlerinden Mehmed Bahâeddin ve Bilinmeyen Bazı Şiirleri",
Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 31, 572-596.
Yavuz, Seyit (2023), "One of the Last Period Divan Poets, Mehmed Bahaeddin,
and Some Unknown Poems of His", Journal of Ottoman Literature Studies, 31, 572-596.

*Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.*

Son Dönem Divan Şairlerinden Mehmed Bahâeddîn ve Bilinmeyen Bazı Şiirleri

Özet

İnsanoğlu, yazının icat edildiği ilk günden bugüne kendi yaşayış ve deneyimlerini, duygu ve düşüncelerini, hayallerini, tarihlerini paylaşmak ve sonraki nesillere de aktarmak için çeşitli yollara başvurmuştur. Bu anlamda Türk milleti oldukça zengin, birikimli ve birçok alanı ihata eden yazılı eserler oluşturmuştur. Bu eserler saray, konak, medrese, dergâh, câmi, mescid, mektep gibi çok farklı mekânlarda kimi zaman edebiyat ve sanat gayesiyle, kimi zaman da dinî bilgileri öğretmek maksadıyla okunmuş veya okutulmuştur. Türk edebiyatı tarihi göz önüne alındığında Mevlid, Muhammediye vb. türündeki dinî eserlerin, Ebâ Müslimnâme, Saltuknâme gibi dinî-destanî halk hikâyelerinin, sıbyan mekteplerinde okutulan manzum sözlüklerin ve bilhassa meşhur şairlerin şiirlerini mündemiç divanların ve mesnevîlerin bu tür amaçlar için okunduğunu/okutulduğunu ifade etmek yanlış olmasa gerektir.

Son yıllarda birçok araştırmacı tarafından kitap, tez, makale, bildiri vesilesiyle üzerinde çalışılan mecmualar birçoğu te'lif eser olmasa da sayıca fazla olan ve yazıldığı döneme ışık tutan eserlerdir. Günümüzde sayısı 600'e yaklaşan mecmualarla ilgili çalışmalar sayesinde hâlâ yeni bilgiler ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma vesilesiyle ele alınacak eser de Mehmed Bahâeddîn tarafından kaleme alınmış bir mecmuadır. Bu mecmuada bazı ilaç tarifleri, tasavvuf ve astronomi ile ilgili bazı bilgiler, hadis-i şerifler ve Mehmed Bahâeddîn'in henüz bilinmeyen birçok şiiri yer almaktadır.

Şahsî kütüphanemizde bulunan Mehmed Bahâeddîn'e ait mecmua bu yazı vesilesiyle tanıtılacaktır. Ardından müellifle ilgili ulaşılan bilgiler ve müellifin şiirlerinden aktarılabilecek örneklerle üslûbuna dair bazı tespitler yapılacaktır. Son olarak mecmuadaki bazı şiirlerin transkripsiyonlu metinleri aktarılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Divan şiiri, 19. yüzyıl, mecmua, Mehmed Bahâeddîn, Karahisâr-ı Şarkî.*

One of the Last Period Divan Poets, Mehmed Bahaeddin, and Some Unknown Poems of His

Abstract

From the first day of the invention of writing to the present, human beings have taken various actions to share their own ways of living and experiences, feelings and thoughts, dreams and histories and to hand them down the next generations. In this sense, the Turkish nation has created very rich and cumulative written works comprising many fields. These works were read or taught in many different sites and gathering-places, sometimes for the purpose of literature and art, and sometimes with the intention of teaching religious knowledge. When considering the history of Turkish literature, it can be stated that they read and taught the religious works in the genre of Mawlid, Muhammediye, etc., the religious-heroic folk tales like Ebâ Müslimname and Saltuknâme, the written in verse dictionaries in primary schools, famous poets' poems, inherent divans, masnavis for this sort of purposes.

During the recent years, the journals which have been studied by many researchers on the occasion of books, theses, articles, and notices are the outnumbering works that shed light on the period in which they were written although many of them are not copyrighted works. At the present time, thanks to the studies on the journals whose number is approaching 600, new information is still emerging. The work which is to be discussed on the occasion of this study is a journal written by Mehmed Bahaeddin. There are some medicine recipes, some information about sufism and astronomy, hadiths and Mehmed Bahaeddin's many unknown poems in the journal.

The journal that is the author's, Mehmed Bahaeddin's, own copy in our personal library, is to be introduced through this article. Then, some information we have reached about Mehmed Bahaeddin will be given and a number of determinations on his style with examples by citing from the poet's poems will be made. Finally, some poems of the poet appearing in the journal will be transcribed and adapted into Latin letters.

Keywords: *Ottoman poetry, the 19th century, journal, Mehmed Bahâeddîn, Karahisâr-ı Şarkî.*

Giriş

Edebiyat tarihimiz mesnevîlerden divanlara, tezkirelerden sözlüklere, tarihlerden mecmualara sayısı bir hayli arttırılabilecek türde zengin edebî ve kültürel birikime sahiptir. Son yıllarda üzerinde çokça araştırma yapılan, çeşitli vesilelerle incelenen ve çalışılan mecmualar da bu edebî birikimi yansıtmaları bakımından önem taşır. Günümüze kadar mecmualar üzerine yürütülen çalışmaları, mecmuaların tasnifi, tanıtımı, incelenmesi ve neşri şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Neredeyse bütün çalışmalarda ilmî bir usul olarak mecmua kelimesinin Arapça'daki sözlük anlamı, edebiyat tarihimizdeki ıstılahi anlamı ve bu alandaki araştırmacıların çalışmaları muhakkak zikredilmiş; üzerinde durulmuştur. Bu nedenle bundan sonra yapılacak çalışmalarda mecmuaların ne olduğuna dair bilinen bilgileri tekrar etmekten ziyade edebiyat tarihimize neler kazandırdığı/kazandırabileceği üzerinde durmak daha makul görülmektedir.

Kelimenin tam anlamıyla *kırkambar* niteliği taşıyan mecmualar muhteviyatında bulunan ilaç tarifleri ve tedavî usulleriyle tıp tarihi ve farmakoloji, bazı devirlerde yaşanmış vakalarla ilgili anekdotlarla tarih, hakkında hiçbir bilgi bulunmayan şairler ve bu şairlerin şiirleriyle edebiyat tarihi, kim tarafından ve ne zaman bestelendiği bilinmeyen şiirlerin tespitiyle mûsikî ilmine her zaman fayda sağlayacak eserlerdir. Mecmuaların bu noktadaki faydası daha da genişletilebilir. Sayısı 600'ü bulan çalışmalar ilk bakışta fazla görülse de yurt içi ve yurt dışı kütüphaneler ile şahsî kütüphanelerde bulunan mecmuaların varlığı düşünüldüğünde bu sayının daha da artacağı muhtemeldir. Dolayısıyla ortaya çıkacak yeni ve farklı türdeki mecmuaların farklı alanlara katkılar sunacağı kuşkusuzdur.

Mecmua ve mecmualarla ilgili çalışmalar söz konusu olduğunda, mecmua çalışmalarını sistematik bir zemine oturtan ve bu anlamda artık muayyen bir metot oluşmasını sağlayan Prof. Dr. M. Fatih Köksal'ı zikretmek gerekir.¹ Ayrıca mecmualar üzerine yapılan çalışmaların sayısı henüz oldukça sınırlıyken hem mecmualarla ilgili ilk tasnif denemesini yapan hem de birçok öğrencisine mecmua çalıştıran Prof. Dr. Atabey Kılıç'ı anmak gerekir.² Zikredilen isimler dışında Prof. Dr. Semra Tunç, Prof. Dr. Ziya Avşar, Prof. Dr. Nihat Öztoprak, Prof. Dr. Sebahat Deniz, Prof. Dr. Üzeyir Aslan, Prof. Dr. Ömer Zülfe de birçok lisansüstü mecmua tezinin çalışılmasına danışmanlık yaparak destek olmuşlardır.³

Ayrıca yakın zamanda *Şiir Mecmualarının Sistematik Tasnifi Projesi* başlığıyla İstanbul'da üçüncüsü düzenlenen çalıştayda mecmua çalışmalarının bugünkü durumu, eksikleri ve ne gibi iyileştirmeler yapılabileceği de sahanın uzmanları tarafından tartışılmış, değerlendirilmiştir.⁴ Böylece mecmualar üzerine bundan sonra yapılacak çalışmaların daha sıhhatli bir şekilde yürütülmesi gerektiği vurgulanmıştır.

1. Mehmed Bahâeddîn Kimdir?

Son dönem biyografik kaynaklarında Mehmed Bahâeddîn ismine sahip birkaç şair bulunmaktadır. Ayrıca bu isimdeki şairlerin hem kendi isimlerinden hareketle hem de Arapça ve Farsçadaki farklı anlamlarından ötürü *Bahâ* mahlasını kullandıkları gözlenmektedir. Bilindiği gibi bahâ kelimesi Arapçada *parlaklık, güzellik ve zarâfet*; Farsçada ise *kıymet, değer* anlamlarına

¹ M. Fatih Köksal'ın MESTAP ismini verdiği proje ve hâli hazırda yürütülen mecmua çalışmaları için bk. <https://mestap.com/> (Erişim tarihi: 03.07.2023)

² Atabey Kılıç'ın mecmua tasnifi denemesi için bk. Atabey Kılıç, "Mecmûa Tasnifine Dair", Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları-7 Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Haz. Hatice Aynur vd., İstanbul: Turkuaz Yayınları, 2012, 75-96.

³ Bu isimler dışında eski Türk edebiyatı alanında mecmua çalışan, çalıştıran birçok araştırmacı bulunmaktadır. Burada yalnızca nicelik olarak öne çıkan isimler zikredilmiştir.

⁴ İstanbul'da 15 Haziran 2023'te düzenlenen çalıştayla ilgili bilgi için bk. <https://www.tdk.gov.tr/icerik/basindan/siir-mecmualarinin-sistematik-tasnifi-projesi-3-mestap-calistayi-istanbulda-yapildi/> (Erişim tarihi: 03.07.2023).

gelmektedir. Bahâ kelimesi, Arapça ve Farsçadaki farklı anlamlarından dolayı şairler için hüsn-i tahallüs yapmaya uygun bir vesile olduğundan farklı şairler tarafından aynı dönemlerde dahi mahlas olarak tercih edilmiştir.

Mehmed Bahâeddîn ismini ve *Bahâ* mahlasını taşıyan şairlerden ikisi bazı şiirleriyle kimi çalışmalara konu olmuş, kimi çalışmalarda bu isimlerin birbirine karıştırıldığı görülmüştür. Zikredilen isimlerden biri 1879'da doğup 1960'ta vefat etmiş, Niğde'de müftülük görevi de yapan Mehmed Bahâeddîn'dir.⁵ Bir diğeri doğum ve ölüm tarihi kesin olarak bilinmeyen, Kırklareli Vilayet Matbaasında H. 1345'te basılan *Hurde-i Eş'âr*⁶ isimli eserin sahibidir. Bu eserin sahibinin Kırklareli'nde yaşadığı ve burada müftülük yaptığı kaynaklarda mevcut bilgiler arasındadır.⁷ Bir başka Mehmed Bahâeddîn de diğerleriyle aynı devirde yaşamıştır ve Amasyalıdır. Amasya'da Mekteb-i Sultânî'de Arapça ve Farsça muallimliği yapmış ve *Mi'râciye*⁸, *Münâzara-i Seyf ü Kalem*⁹ ve *Safâu'r-Rûh*¹⁰ isimli eserleri kaleme almıştır.

Yukarıda kısaca bilgi verilen üç Mehmed Bahâeddîn de aynı dönemde yaşamışlardır. Niğde'de müftülük yapan kişinin şiir yazdığına dair bilgi yoktur. Fakat diğer ikisinin şiir yazdıkları ve şiirlerinde de *Bahâ* mahlasını kullandıkları görülmüştür. Aynı dönemde yaşamış ve bu çalışmanın konusu olan Mehmed Bahâeddîn'in de doğum ve ölüm tarihi bilinmemektedir. Şairin o dönem Sivas sınırları içinde, günümüzde ise Giresun'da yer alan Karahisâr-ı Şarkî'de dünyaya geldiği ve eğitim için İstanbul'a gittiği mecmuadaki bazı kayıtlardan ve şiirlerden anlaşılmaktadır. Babasının ismi temellük kaydında İbrahim Edhem Efendi şeklinde müftüzâde, hâfızâde olarak zikredilmektedir ve tahrirat kâtibidir. Devrin salnâmelerine bakıldığında mecmuanın yazıldığı H. 1301 tarihine yakın tarihlerde İbrahim Edhem isminin kâtip listelerinde yer aldığı görülmektedir.¹¹

Mehmed Bahâeddîn'in eğitim için İstanbul'a gittiği, mecmuanın son bölümündeki "Bihamdillâhi Teâlâ dersten icâzet aldım, Sultân Bâyezîd Câmî-i şerîfinde, fi 18 Cemâziye'l-âhir sene 1305, yevm-i pençsenbe" kaydından ve babası için kaleme aldığı manzum mektubun başındaki "Bin iki yüz toksan senesinde Dersâdet'de memleketimiz olan Karahisâr-ı Şarkî'de bulunan pederim efendi hazretlerine bi'l-inşâd takdîm ü irsâl eylediğim mektûb-ı manzûmdur." ifadelerinden anlaşılmaktadır. Şairin İstanbul'daki eğitimi boyunca Arapça ve Farsçayı şiir yazacak derecede öğrendiği mecmuada yer alan az sayıdaki Arapça ve Farsça mısralardan tahmin edilmektedir. Şairin Erzurumlu Ali Kemâlî Paşa için kaleme aldığı "Der tebrîk ü sitâyîş-i Ali Kemâlî Paşa" başlıklı manzumesinden ise babasının Ali Kemâlî Paşa ile hukukunun olduğunu, bu hukuka binaen de şairin paşadan himmet beklediğini anlamak mümkündür. Bunlara ilave olarak mecmuada yer alan "intisâb" redifli bir gazelden ve "Hamdülillâh virdi Hak matlûbum üzre işte kâm/Dergeh-i Sünbül Sinân'a bende oldum ve's-selâm" beytinden anlaşıldığı kadarıyla şair

⁵ Bu isimle ilgili bilgiler için bk. <http://www.ulukisla.gov.tr/ulukislanin-kuvvaci-muftusu-mehmet-bahaeddin-efendi> (Erişim tarihi: 03.07.2023)

⁶ Bu eserle ilgili bir çalışma için bk. Birol Bulut, "Şeb-i Yeldâda Kalmış Bir Ömür: Mehmed Bahâeddin (Özkan) ve Hurde-i Eş'âr Üzerine", Kırklareli Kent Çalışmaları Ekonomi, Toplum, Kültür, Ankara: Gazi Kitabevi Yay., 2021, s. 47-65.

⁷ Bu isimle ilgili tespit ve değerlendirmeler için bk. İsmail Avcı, "Three History Poems of Mehmed Bahaeddin within the Context of a Contribution to Studies on Urban History/Şehir Tarihi Araştırmalarına Katkı Bağlamında Mehmed Bahâeddîn'in Üç Tarih Manzumesi", *Asırlar Boyunca Türk Halkları ve Toplulukları...*, University of Warsaw Faculty of Oriental Studies, Warsaw 2018, s. 339-344.

⁸ Bu eserle ilgili bir çalışma için bk. Melek Dikmen, *Son Müstakil Miraciyelerden Biri: Mehmed Bahâeddîn ve Miraciye'si*", Ekev Akademi Dergisi, 2016, S. 67, s. 237-260.

⁹ Bu eserle ilgili bir çalışma için bk. Bilal Çakıcı, "Mehmed Bahâeddîn'in Münâzara-i Seyf ü Kalem'i", *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, "Kültür Tarihimizde Yarış", Ed. Emine Gürsoy Naskali, Hilal Oytun Altun, Yıl: 2, S. 1, 2010. https://actaturcica.files.wordpress.com/2020/01/ii_1_10.pdf (Erişim: 03.07.2023)

¹⁰ Bu eserin bilinen yegâne nüshası müellif hattıyla 1916'da yazılmış olup Prof. Dr. Rifat Kütük'ün şahsi kütüphanesinde yer almaktadır.

¹¹ Ebubekir Sıddık Yücel, *Salname-i Vilayet-i Sivas-2 H. 1288-1289-1292-1293-1298*, Sivas: Buruciye Yay., 2008, s. 178.

İstanbul'da bulunduğu yıllarda Halvetîliğin bir kolu olan Sünbülî dergâhına girmiş ve birkaç şiirinde de insanları bu yola davet etmiştir.

Yine eserin son bölümündeki doğum kayıtlarından şairin H. 1300 tarihinde Halîme, H. 1302 tarihinde Âmine ve H. 1305 tarihinde Fâtmatü'z-Zehrâ isimli üç kızının dünyaya geldiği anlaşılmaktadır. Buraya kadar aktarılan bilgiler toparlanırsa şairin Karahisâr-ı Şarkî'de dünyaya geldiği, daha sonra eğitim için 19. yüzyılın son çeyreğinde İstanbul'a gittiği ve burada Arapça, Farsça öğrendiği görülmektedir. İstanbul'da Sünbülî dergâhına intisap ettiği, daha sonra evlendiği ve 3 kız çocuğu olduğu da yine zahriyedeki kayıtlardan anlaşılmaktadır. Şairle ilgili arşiv belgelerinde ve biyografik kaynaklarda yaptığımız araştırmalarda herhangi bir bilgiye tesadüf edilememiştir.

2. Mehmed Bahâeddîn'e Ait Mecmuanın Tavsifi

Şahsî kütüphanemizde yer alan ve müellif nüshası olan eser, 12x18 cm. ebatlarındadır ve 120 varaktan oluşmaktadır. Mecmuanın son kısımlarında bazı varakların boş kaldığı görülmektedir. Eserin vişne rengindeki deri cildi zamanla yırtılmış ve yalnızca sırtta bir parçası kalmış; bu cilt yerine daha sonra siyah mukavva ile ciltlenmiştir. Mecmuada nesih, talik ve rik'a olmak üzere farklı yazı çeşitleriyle kaleme alınmış şiirlere ve metinlere rastlanmaktadır. Özellikle bazı başlıklarda sürh mürekkep; bir yerde de mavi mürekkep kullanılmıştır. Eserin geri kalan kısmı siyah mürekkeple yazılmıştır. Nohudî renk kâğıt kullanılan mecmuanın zahriye kısmında yer alan temellük kaydı şöyledir:

“Sâhib-i hâzihi'l-Mecmû'a Es-Seyyid Mehmed Bahâeddîn İbn İbrâhîm Edhem Efendi el-meşhûr be-müftüzâde üngücün (?) hâfızâde ve hüve kâtibü tahrîrât fî belde-i Karahisâr-ı Şarkî li-sene ihdâ ve selâse mi'eti ve elf hicretî'n-nebiyyi aleyhi's-selâm.”

Mühür: Es-Seyyid Mehmed Bahâeddîn.

Baş: Bismillâhirrahmânirrahîm

Yâ Fettâh

Hadîs-i Kudsî

Kâle'n-nebiyyü aleyhi's-selâm: Evliyâ'î tahte kîbâbî lâ ya'rifühüm gayrî.¹²

Son: Gidüp âdâb ile arz eyle Bahâ ahvâlin

Olur elbetde huzûrunda kabûl istid'â

Temellük kaydından açıkça anlaşılacağı üzere eserin sahibi Mehmed Bahâeddîn'dir ve kayıt H. 1301 tarihine tekabül etmektedir.

3. Mehmed Bahâeddîn'e Ait Mecmuanın İçeriği

Mecmuada kahir ekseriyeti Türkçe olan, Mevlânâ ve Câmî'ye ait birkaç Farsça şiirle beraber yaklaşık 70 şiir yer almaktadır. Çoğu Mehmed Bahâeddîn'e ait olan şiirler gazel, tarih kıt'ası, na't, mi'râciye, ilâhî, münâcât türünde kaleme alınmıştır. Bahâeddîn'in "Edhem" mahlasını kullandığı şiirlerinden anlaşılan ve bir şiirine "peder-i merhûmun gazeli" başlığını verdiği, babasına ait dört gazel de mecmuada yer almaktadır.¹³ Ayrıca Sünbülî dergâhına olan bağlılığından ötürü Sünbül Sinân'ın bilinen ve sonraki yıllarda bestelenen bazı şiirlerine de

¹² Velîlerim benim kubbelerimin altındadır. Onları benden başka kimse bilmez.

¹³ İbrahim Edhem Efendi'ye ait bu gazellerle ilgili bilgi için bk. Seyit Yavuz, "İbrahim Edhem Efendi ve Bazı Şiirleri", Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi (ESTAD), 2023, C. 6, S. 3, s. 653-664.

mecmuada rastlanmaktadır. Şiirler dışında bazı münferit Türkçe, Arapça ve Farsça beyitler de göze çarpmaktadır.

Mecmuada yer alan manzumeler dışında bazı hadîs-i şerîfler, heft devr, rûh-ı akdes, rûh-ı mukaddes, akl-ı evvel, akl-ı küll gibi astronomi ve tasavvufla alakalı kavramların *Burhân-ı Kâti'* dan aktarılan izahları, dört halîfenin müddet-i ömrleri ve hilâfet süreleri, peygamberlerin hangi tarihler arasında yaşadıkları, dört kutsal kitapla ilgili bazı kısa bilgiler, Şehâbeddîn Sühreverdi'nin *Avârifü'l-Ma'ârif* adlı eserinden nakledilen tasavvufî parçalar, falın nasıl bakılacağını ayrıntılı bir şekilde anlatan mensur birkaç varaklık kısım, İbn Arabî'nin *Füsûsu'l-Hikem* adlı eserinden aktarılan bazı kavramlar, meşhur İranlı şair Hâfız-ı Şîrâzî ile ilgili fıkra-ı edebiyeye ve latîfe, "bahs-i eflâk ve keyfiyyetihâ" başlıklı yine astronomi ile alakalı *Efkârü'l-Ceberût fi Terceme-i Esrârü'l-Melekût* isimli eserden naklen yazılmış bir bölüm bulunmaktadır. Bunun dışında "tabâbete dâirdir" başlığıyla aktarılan birkaç ilaç tarifi de mecmuada yer almaktadır.¹⁴

4. Mehmed Bahâeddîn'in Şiirlerinin Konusu

Yukarıda da zikredildiği gibi şairin mecmuada yer alan şiirleri arasında mi'râciye, münâcât, na't, tarih kıt'ası, gazel ve ilâhî türünde kaleme alınmış şiirler bulunur. Şiirler arasında çoğunlukla gazeller dikkat çekmektedir. Özellikle yüz beyitlik bir mi'râciyede pek çok vezin kusuru göze çarpmaktadır. Şiirlerde divan şiirinin alışlagelmiş benzetmelerine ve hayal dünyasına ait öğelerine rastlanmaktadır. Orijinal veya daha evvel karşılaşılmamış, duyulmamış kullanımlar şiirlerde göze çarpmaz.

Mehmed Bahâeddîn'in şiirlerinde dikkat çeken ve sıklıkla dile getirdiği konulardan biri gurbet hasreti çekmesidir. Şiirlerinde bu duyguyu sıklıkla dile getiren şair, bir an önce gurbet hayatını bitirip memleketi olan Karahisâr-ı Şarkî'ye dönme arzusundadır:

Dîdârına mecbûr gönül hayli zamândır
Kısmet ola biz de gidelim Karahisâr'a

Gurbetde vatan hasreti pek müşkil imiş yâ
Nâmem gidiyor bâri hele âh o diyâre

Eyyâm-ı firâk gün-be-gün artırma[da] hasret
Bir çâre Bahâ söyle kuzum sen dahı ara

Memleketine zaman zaman mektup gönderdiği şiirlerinden anlaşılan Bahâeddîn, yine hasret dolu manzum bir mektupla babasına seslenir. Şiirde ayrılık ateşinin günden güne arttığını; babasından ayrı kaldığı zamanları Hz. Yusuf ve Hz. Yakup'un ayrılığına benzeterek anlatır. Gurbette geçirdiği her gecenin kendine bir şeb-i yeldâ gibi uzun geldiğini ifade eden şairin hüznü manzum mektubunda yer alan bazı beyitler şöyledir:

Nâr-ı hasret dilde her dem şu'le-verdir yâ peder
Mûm rezk olmuş fenâre âdetâ gûyâ peder

Yûsuf-ı cismim esîr-i çâh-ı gurbetdir şehâ
Çıkdı şimdi tâ ezelden gördüğüm rû'yâ peder

Rûz-ı hasret gerçi halka pekçe müşkil hâl imiş

¹⁴ Mecmuanın tamamı daha sonra tarafımızca neşredilecektir.

Her biri leyl-i firâkın bir şeb-i yeldâ peder

Gurbet acısını sıklıkla dile getiren şairin üzerinde durduğu bir başka konu da sevgilinin kendisine cevri ü cefâ etmesi ve şairin bu sebeple acı, ızdırap çekmesidir. Aşağıdaki beyitlerde şair sevgiliye olan hislerinden ötürü saçlarının ağardığını ve sevda derdine dûçar olduğunu, buna rağmen sevgilinin kendisine ve gönlünün derdine derman olmadığını şöyle dile getirir:

O şûhun aşk u zülfüyle ağardı mûy-ı ser böyle
Beni dûçar-ı sevdâ eyleyen işte o dil-keşdir

Terahhum eylemek derd-i derûna dilber-i şeh-nâz
Feminde harf-i istiğnâ Bahâ tab'ı da ser-keşdir

Şair hem hakikî hem mecâzî anlam taşıyacak şekilde meyhâne, peymâne, şarab ve eğlence meclislerini övmektedir. Aşağıdaki beyitlerde şair meyhânenin kelimelerle ifade edilemeyecek bir zevk taşıdığını; peymânenin ise kişinin huzurunu artırarak neşe verdiğini dile getirir. Ardından bu dünyada yapılacak tek işin bâde içmek ve güzel sevmek olduğunu, bunun da rindlikten geçtiğini şöyle açıklar:

Kâl ile tarîf olunmaz zevki var meyhânenin
Neş'e-i râhat-fezâsı başkadır peymânenin

Bir güzel sev bâde iç ayrılma rindlikden Bahâ
Bundan a'lâ mesleği yok işbu mihnethânenin

Şiirlerin konusu göz önüne alındığında dikkat çeken bir başka husus da nasihat içerikli manzumelerdir. Şair bazı şiirlerinde âdetâ okuyanlara onlarla konuşuyormuş gibi nasihat etmekte, öğüt vermektedir. Bu tür şiirlerinde şairin Sünbülî dergâhına intisap etmesinin etkili olduğu ileri sürülebilir. Şairin bu türdeki nasihat içerikli bazı beyitleri şunlardır:

Sûretâ aldanma irfân âdemi temyîz ider
Mîvesi yok servin ancak kâmet-i bâlâsı var

Hüsn-i ahlâk sâhibi ol imtizâc it halk ile
Yohsa nâs i'râz ider senden kimin pervâsı var

Ağniyâ-yı dehri hâlinden haberdâr eyleme
İhtiyâc u fikrini bîhûde izhâr eyleme

Davete eyle icâbet çünkü mesnûndur velî
Ey Bahâ olma tufeylî kimseye bâr eyleme

Mehmed Bahâeddîn na't, münâcât ve mi'râciye gibi dinî içerikli şiirlerinde ise mücrim, müznip ve günahkâr olduğunu; bu sebeple de Allâh'tan günahlarını affetmesini; resûlünden ise rûz-ı mahşerde ona şefâatçi olmasını dilemektedir. Çokça isyân ve günahla hâcet kapısına geldiğini ifade eden şair; ihsân, lütuf, himmet ve inâyet beklemektedir. Bahâeddîn'in dinî içerikli şiirlerinde geçen ve farklı manzumelerden alınan bazı beyitler şunlardır:

Yâ İlâhî mücrimim kıl her zaman afvin atâ
İtdigim isyânıma âlemde yokdur intihâ

Kesret-i cürm ile geldim ben de bâb-ı hâcete
Kıl meded ey hâlıkü'l-eşyâ vü arz u ve's-semâ

Ey şâh-ı rüsül eyle bize lutf u şefâ'at
Geldik der-i ihsânına sen eyle mürüvvet

Ta'dâd idemem cürmümi ben nâ-mütenâhî
Yok ben gibi bir ehl-i cürüm şerhe ne hâcet

5. Mehmed Bahâeddîn'in Üslûbu

Bahâeddîn'in şiirlerinde üslûb bahsinde dikkat çeken ilk husus son derece sâde, yalın ve samimî bir dil kullanmış olmasıdır. Yukarıda yeri geldikçe ifade edildiği gibi gurbet konulu şiirleri gayet sâde olmasına rağmen okuyanı derinden etkilemektedir. Şair bunu yaparken orijinal mazmun ve gösterişli şiirlere itibar etmediğini; şiirlerinin sehl-i mümteni gibi derin anlamlar içerdiğini fakat yalın olduğunu bildirmektedir:

Böyle sehl-i mümtenidir ser-te-ser nazmım benim
Bikr-i mazmûn matla-ı garrâya itmem ser-fürû

Bir başka beytinde latif ve hoş bir şiir yazdığı, bu şiirin devrin hüner sahipleri için yepyeni bir gazel olduğunu şöyle dile getirmektedir:

Bahâ bu nazm-ı ra'nâyı çıkardım tab'-ı pâkimden
Hünermendân-ı asra bir gazeldir tâzeden tâze

Şairin yukarıdaki bölümlerde örnek alınan beyitleri dahi üslûbunun ne kadar sâde, açık ve anlaşılır olduğunu kanıtlar niteliktedir. Gazellerinde âşıkâne, rindâne, şûhâne ifadelerle yer veren Mehmed Bahâeddîn'in zikredilmesi gereken bir diğer üslûp özelliği de farklı ve yeni kafiyeler kullanma çabasıdır. Bilhassa divan şiirinin son devirlerinde, tenâfüre sebep olsa da bazı şairler tarafından ilginç ve daha önce nâdir görülmüş kafiyeler kullanılmıştır. Mehmed Bahâeddîn'in de bazı şiirlerinde bu yolu takip ettiği göze çarpmaktadır. Şairin bu tür kullanımlarına örnek olması amacıyla birkaç beytine yer vermek faydalı olacaktır:

Mülket-i hüsnî tamâm eyleyüp olma teshîr
Gösterir kendini destûr-ı mükerrercesine

İki gündür aramam yâr-i dil-ârâyı Bahâ
Bir sözüm var diyecek o büte mahremcesine

Bülbül gibisin sen de Bahâ nazm u gazelde
Vâsîf gibi nev kâfiyeyi böyle bulunca

Şairin divan şiiri geleneğini sürdürdüğünü, şiirlerinde kullandığı bazı hayaller ve alışlagelmiş benzetmelerden tespit etmek mümkündür. Ayrıca mecmuada yer alan gazeller, tarih kıt'aları, na't vb. türdeki şiirler de bunu destekler mahiyettedir.

6. Mehmed Bahâeddîn'in Bilinmeyen Bazı Şiirleri

Bu bölümde Mehmed Bahâeddîn mecmuasında yer alan ve bilinmeyen bazı şiirlerin transkripsiyonlu metinlerine yer verilerek şairin bu şiirleri araştırmacıların istifadesine sunulacaktır. Şiirler transkribe edilirken umumiyetle İsmail Ünver'in *Çeviriyazıda Yazım Birliği*

Üzerine Öneriler başlıklı makalesinde teklif ettiği hususlara riayet edilmiş; yalnızca Arapça kelimelere eklenen “Allâh” lafzatullâhı kelimelere herhangi bir kesme işareti kullanılmadan eklenmiştir.

1

Münâcât

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Yâ İlâhî mücrimim kıl her zamân ‘afviñ ‘aṭā
İtdigim ‘iṣyânıma ‘âlemde yoḡdur intihâ

Sen buyurduñ âyet-i lâ taknaṭû¹⁵ ammâ yine
Şimdi meşğûl olduğım zâr u tazarru‘ cā-be-cā

Olmaz ise ‘abdiñe nâ’il bir ‘abd-i ‘âciziñ
Şübhe yoḡdur [bir] perişân hâle olur mübtelâ

Keşret-i cürm ile geldim ben de bâb-ı hâcete
Kıl meded ey hâlıkü’l-eşyâ vü arz u ve’s-semâ

Muḡtezâ-yı ma’şiyetle itme yâ Rab rû-siyâh
Müznibim ben luṭf-ı ‘afviñ eylerim senden ricâ

Ben gibi yoḡdur cihânda müznib-i şâhib-kuşûr
Her ne eylerseñ İlâhî ‘afv ile eyle baña

Hâşılı mücrim kulum senden ‘inâyet beklerim
Dergeh-i hâcette yâ Rab olmasun me’yûs Bahâ

2

Na’t-ı Resûlullâh Sallallâhu ‘Aleyhi Vesellem

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Ey vücûd-ı nûr-ı Raḡmân u ‘Alîm ü Kibriyâ
Vey hadîşi mebde’-i râh-ı haḡîḡat muṭlakâ
Raḡmeten li’l-‘âlemîn¹⁶ ü ser-firâz-ı enbiyâ
Şâh-ı bî-hemtâ-yı mürsel ümniye-i reh-nümâ
Mücrim ü müznib benim eyle şefâ‘at Muştafâ

¹⁵ “(Allâh’ın rahmetinden ümit) kesmeyiniz...” Zümer/53.

¹⁶ “(Biz seni ancak) âlemlere rahmet olarak gönderdik.” Enbiyâ/107.

Nâr-ı aşkıyla yanıktır bu vücûdum kıl meded
Bende işyânın hesabı yokdur aşlâ bî-aded
În günâhân cism-i zârem râ be-dûzah mî bered
Şâh-ı bî-hemtâ-yı mürsel ümniye-i reh-nümâ
Mücrim ü müznib benim eyle şefâ'at Muştafâ

Geldi şânında seniñ levlâk ile bu imtiyâz
Tâ ezelden yok iken mañlûk sen idiñ ser-firâz
Bu mağâlîm oldı gerçi ey şehim tül ü dırâz
Şâh-ı bî-hemtâ-yı mürsel ümniye-i reh-nümâ
Mücrim ü müznib benim eyle şefâ'at Muştafâ

Sen şefâ'at-kânısın ben bir günehkâr bendeyim
Gül cemâliñ ru'yetiçün bülbül-i nâlendeyim
Böyle cürm ile huzûra gelmege şermendeyim
Şâh-ı bî-hemtâ-yı mürsel ümniye-i reh-nümâ
Mücrim ü müznib benim eyle şefâ'at Muştafâ

Ĥidmet-i na'tıñ ile eyler Bahâ da iftiĥâr
Zât-ı 'âlî pâkiñe aşıklıgım şıdķ ile var
Senden ümmîd-i şefâ'at eylerim leyl ü nehâr
Şâh-ı bî-hemtâ-yı mürsel ümniye-i reh-nümâ
Mücrim ü müznib benim eyle şefâ'at Muştafâ

3

Na't-ı Diğer

Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Ey şâh-ı rüsül eyle bize luğf u şefâ'at
Geldik der-i iĥsânıña sen eyle mürüvvet

Sen Aĥmed ü Muĥtâr-ı Muĥammedsin efendim
Hep senden ümîd itmede iĥsânı bu ümmet

Levlâk ile tağdîs olunan zât-ı şerîfiñ
Ey kân-ı kerem server-i iklîm-i risâlet

Ta'dād idemem cürümü ben nâ-mütenâhî
Yoğ ben gibi bir ehl-i cürüm şerhe ne hâcet

'Arz itdi *Bahâ* hâlini bu nazm ile bir bir
Çekdirme za'îf ümmete kim öyle hacâlet

4

Mi'râciyye

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Ḥarem-i haşşına ol Rabb-i Celîl ü Mennân
O risâlet şehini da'vete kıldı fermân

Didi Cebrâ'ile var eyle ḥabîbime selâm
Gelsün ol Aḥmed-i Muḥtâr Celîlü'l-'unvân

Der-'ağab cennet-i a'lâdan alup tâc u Burâk
Ümmühânî evine oldu o sâ'atde revân

Bir şebângeh gelüp ol beyt-i sa'âdet eşere
Ḥazret-i Aḥmed'e teblîğ-i selâm itdi hemân

Didi Ḥağ eyledi da'vet ḥarem-i 'izzetine
Emr ü fermân-ı Ḥudâ itdi bu yolda cereyân

İtdi taqdîm o Burâk ile muraşşa' tâcı
Giydi tâcı başına zât-ı ḥabîb-i Yezdân

Râkib oldu o Burâk'a o nübüvvet şâhı
Ṭurfetü'l-'aynda olup Kuds'e berâberce revân

İtdi ervâh-ı rüsül ḥürmet ile istiḳbâl
Şonra ta'zîmle kuruldu o maḳâmda dîvân

Geçdi miḥrâba imâm oldu hemân ḥayrû'l-enâm
İḳtidâ eyledi ervâh-ı nebiyyün o zamân

İki rek'at kılarak Mescid-i Akşâ'da namâz

Şoñradan eyledi eflâke ‘urûc u cevelân

Vardı eflâkde gördi nice biñ dürlü hikem
Geldi karşı[ya] bütün ehl-i semāvât-ı semân

Oldı teşrîf-i Muḥammedle müşerref sidre
İtmedi andan öte göklere Cibrîl seyrân

Geldi Refref eviñe ḥazret-i şâh-ı rüsülün
Bir selâm virdi hemân ṭurdu öñünde dîvân

Sidreden aldı berâberce Ḥabîbullâhı
Eyledi andan öte ḥayli maḳâmât devrân

Bir de olduḳda resûl vâşıl-ı *ḳābe ḳavseyn*¹⁷
Ḳıldı Mî‘râcını tebrîk melekler ol ân

Vuşlata vâşıl olup çeşm-i mübârekle yine
Kühîl-i mâzâğı çeküp olmadı ğayra nigerân

Geçerek nüh ṭabaḳât-ı felegi faḥr-i rüsül
Bir yere vardı ki işbât olamaz aña mekân

Ḥaşılı vuşlat ile oldı Muḥammed tekrîm
Didi bî-şavt u ḥurûf Rabb-i Ğanî vü Sübhân

İşte ma‘bûduñ olan ḥazret-i Ğaffâr benim
Ḳıl bu dem cümle murâdâtını sen ‘arz u beyân

Didi yâ Rab ne olur ḥâli bu ümmetlerimiñ
Eyle sen ümmetimi maḫhar-ı ‘afv ü ğufrân

Zât-ı Ḥallâḳ-ı cihândan irişüp bir de nidâ
Eyledim ümmetiñi saña ‘aṭâ vü iḥsân

---

¹⁷ “... iki yay mesafesi kadar...” Necm/9.

Behremend eyledim hem ümmetiñi ni‘met ile
Eyledim heşt behiştı dağı anlara mekân

‘Aşıkıñ oldığıma işte celî işbâtım
Yazdım ismimle güzel ismiñi tevḥide hemân

Olıcağ ḥatm-i ḥuzūr bārgēh-i ‘izzetde
Ümmühānī evine geldi resūl-i Raḥmān

Hem hediye olarak ümmetine şāh-ı rüsūl
Kıldı beş vaqt namāzı dağı anlara beyān

Geldi Mi‘rācını tebrīke bütün aşḥābı
Oldılar ümmet ü aşḥābı ziyāde şādān

Çok şükür Ḥaqq’a seniñ ümmetiñ oldıgımıza
Kıldı Allāh bize bu luṭf-ı celīli iḥsān

Na‘tına başlayalım meḥar-i mevcūdātıñ
Bize bī-şübhe şefā‘at ider ol faḥr-i cihān

Rū-siyeh işte der-i luṭfuña geldim nālān
Güneḥ ü cürmüme yoḫdur hele ḥadd ü pāyān

Bu za‘if ümmetiñi eyleme red bābıñdan
Kerem ü luṭfuña ‘ālemde benim eñ şāyān

Kıl şefā‘atle beni rüz-ı ḥaşrde mesrūr
İtme me’yūs beni ehl-i ḥaşr içre amān

Sensin ol maḫhar-ı esrār u rumūz-ı levlāk
Sensin ol kân-ı kerem meḥar-ı kevn ü mekân

Ḥıdmet-i na‘tıñ ile buldı Bahā zevḫ ü sürür
Kıl şefā‘at aña sen rüz-ı şırāṭ u mīzān

5

Ġazel

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Ricâ itdikde bir büse çeker kendini ol nâza
Bu âhım eylemez te'şîr neden ol mâh-ı mümtâza

Görünce hüsniyi yâriñ perîşân zülf-veş işte
Tağıldı defter-i 'aqlım kabûl eyler mi şîrâze

Dil-i maħbûbı şâd eyler imiş şahrâ-yı hayretde
Gelince semt-i Leylâ'dan şadâ-yı rahş-ı cemmâze

Bulunmaz ehl-i manşibda ma'îşet hâli râhatla
Benim bildiklerim çekmiş felekden dürlü hamyâze

Bahâ bu nazm-ı ra'nâyı çıkardım tab'-ı pâkimden
Hünermendân-ı aşra bir ğazeldir tâzededen tâze

6

Ġazel

Fâîlâtün fâîlâtün fâîlâtün fâîlün

'Aşka düşdüm intizâr-ı vaşl-ı yâr anlar beni
Ġayrı çârem kalmadı bî-ihtiyâr anlar beni

Oldum ise dehre rüsvâ 'aşıkım yâ yâre ben
Pür-ğam olsa ger göñül bu iftiħâr anlar beni

Nây-veş töldüm hevâ-yı 'aşk ile nâlendeyim
Gül-ruħ u fikr-i beni leyl ü nehâr anlar beni

Miskini şahrâda tutmak isterim Mecnûn-veş
Şanki pâ-bendim ki zülf-i târ-mâr anlar beni

Bir haber aldım şabâdan meh-veşim itmiş selâm
İşte şimdi ol peyâm-ı cilve-kâr anlar beni

Çille-i hicrânı ğurbet kûşesinde çekme güç
Yoḥsa yâriḡ bir selâmı da ne var aḡlar beni

İltifâtı olmasa gâhî *Bahâ*'ya ol mehiḡ
Dehrde aṣlâ bulunmaz bir ıtutar aḡlar beni

7

Ġazel

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

O ḡüsn ü ân ile nevres fidânım baḡ ne dil-keṣdir
Velî cevri füzündür meṣrebi mânend-i âteṣdir

O şūḡuḡ 'aşḡ u zülfüyle aġardı müy-ı ser böyle
Beni düçâr-ı sevdâ eyleyen işte o meh-veṣdir

Güle teşbîh idersem âl-i ruḡsârıḡ ḡaṡadır bu
Yed-i kudret ile zîbâ cemâli ḡüb mûnaḡḡaṣdır

Görüp aġyâr-ı bed-rüyı geçende semt-i dilberde
Anıḡcün nerde görsem kârım anıḡla keṣâkeṣdir

Teraḡḡum eylemez derd-i derûna dilber-i şeh-nâz
Feminde ḡarf-i istiġnâ *Bahâ* ṡab'ı da ser-keṣdir

8

Ġazel

Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Her bezm-i meye sâḡı-i nevreste gerekdir
Mey içmek o nevresteden âheste gerekdir

Üftâde olan 'aşḡ ile Leylâ-yı zamâne
Mecnûn gibi zincîr ile ser-beste gerekdir

Bir ḡayli zamândır beni ṣormaz o gül-endâm
Zannım baḡa pek ḡâṡırını işkeste gerekdir

Bir gönce güli yâre naşıl itmeli ihdâ
İrâz-ı muhabbet ise bir deste gerekdir

Zâhid ne bilür lezzetini bâde-i aşkıñ
‘Âşık didigiñ zevkiñe bak meste gerekdir

Biñ dürlü nağam eylese de bezmde muṭrib
Kânûn-ı şarabdan yine bir beste gerekdir

Tanzîre heves geldi ise nazm-ı Bahâ’yı
Zann itme kolay hâşılı berceste gerekdir

9

Ġazel

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Ḥasret-i cânâneden güç yok¹⁸ cihânda bir elem
Hâşılı ta’rîf olunmaz ehline ma’lûm bu ğam

Hâṭır-ı nâ-şâda geldikce geçen eyyâm-ı zevk
Giryeden çeşmim döker eşk-i taḥassür mişl-i yemm

Giceler tâ şubḫa dek yâriñ ḫayâli var iken
Başka bir eglence artık olsa da ben istesem

Şerḫ-i hâl itmek için alsam ele ğâyet ğarîb
Her zamân ağlar benimle maḥrem-i sırrım kalem

Âh u zârıñdan Bahâ anlar cihân aḫvâliñi
Ḥasret-i cânâneden güç yok cihânda bir elem

10

Ġazel

Mefûlü mefâilü mefâilü feûlün

Ehl-i dil olan ‘âşık olur kaçına yâriñ
‘Âlemde nihâyet mi var oynaşına yârin

¹⁸ Bu ibare şiirde “yokdur” biçimindedir. Fakat vezni aksattığı için “yok” tercih edilmiştir.

Hayret viriyor 'aqlıma bu sırr-ı nihānī
Bī-berq-i müşābihligi qardaşına yāriq

Görmüş bizi meclisde o ağıyār-ı bed-endīş
Qatmuş yine soğuk şuları aşına yāriq

Pür-ğamsa da dil hicr ile sen olma mükedder
Pek şefkati var aqlama göz yaşına yāriq

Bedr olmuş idi meh-veşim on dörde varınca
On beşde *Bahā* geldi hālel yaşına yāriq

11

Ġazel

Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Ey bād-ı şabā söyle selām benden o yāre
Ġasret çekeriz küşe-i Ġurbetde ne çāre

Ġāk-i vaṭanı sorma diyü eyle hediyye
Mümkünse vaṭan ṭoprağı gelmek bu diyāre

Dīdārına mecbūr gönjül hayli zamāndır
Qısmet ola biz de gidelim Qaraḫiṣār'e

Ġurbetde vaṭan ḫasreti pek müşkil imiş yā
Nāmem gidiyor bāri hele āh o diyāre

Eyyām-ı firāk gün-be-gün artırma[da] ḫasret
Bir çāre *Bahā* söyle kızum sen daḫı ara

12

Başlıksız

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Çok zamān esrār-ı 'aşkı dilde pinhān eyledim
Dil esir-i 'aşq olup 'aqlı perīşān eyledim

Fevka'l-âde sâde bâde nüş idüp ben mest iken
Sâye-i pîr-i muğânda kesb-i 'irfân eyledim

Yâr-i hâtır muṭrib u ney şubḫa dek içildi mey
Meşrebimce bu gice cānânı mihmân eyledim

Yalvarup cevr eylemekden vazgeçürdim ol büti
Bir ṭoli peymâne virdim 'ahd ü peymân eyledim

Lebleri gerçi 'aķık idi o şūḫuṣ şimdi ben
Ol kadar öpdüm ki bir la'l-i Bedaḫşân eyledim

Râz-ı vaḫdet fehm olunmaz olmayınca bâde nüş
Ma'nevî 'âlemleri ben meyle seyrân eyledim

'Âlem-i ıtlâķı buldum şimdi lâķaydım *Bahâ*
Şems ile bir zerreyi 'indimde yeksân eyledim

13

**Biḫ İki Yüz Toḫsan Senesinde Der-Sa'âdet'de Memleketimiz Olan Karaḫişâr-ı Şarkî'de
Bulunan Pederim Efendi Ḥazretlerine Bi'l-İnşâd Taḫdîm ü İrsâl Eylediğim Mektûb-ı
Manzûmdur**

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Nâr-ı ḫasret dilde her dem şu'le-verdir yâ peder
Mûm rezk olmuş fenâre 'âdetâ gūyâ peder

Yûsuf-ı cismim esîr-i çâh-ı ğurbetdir şehâ
Çıķdı şimdi tâ ezelden gördüğüm rû'yâ peder

Muḫtezâ-yı âb u dâne atdı Mışr-ı ğurbete
Terk-i ḫüzn it ağlama Ya'ķûb-veş aşlâ peder

Nâme yazdım vire lezzet bûy-ı pîrâhen gibi
Müjde-verdir naḫş-ı ḫaṭṭım şan beşîr-âsâ peder

Bir vakit çıķmaz firâķıḫ dildeki ḫüzn ü ğamı
Sözleriñle eylerim def-i merâķ ḫâlâ peder

Rûz-ı hasret gerçi halka pekçe müşkil hâl imiş
Her biri leyl-i firâkıñ bir şeb-i yeldâ peder

Çays-veş şahrâ-yı gurbet her zamân ârâmgeh
Çünkü Leylâ-yı vaçandır cümle zıkrım hâ peder

Mağdem-i pâkiñ ğubârı bendeki kühli'l-başar
Destiñi bûs itmek oldu devlet-i dârâ peder

Âl ü evlâdıñ mülâkî eyleye Allâh saça
Hâ'il-i vuşlat *Bahâ'*ya müşğal-i dünyâ peder

14

Târîh-i mağdûm-ı Alay Kâtibi Ziyâ Beg

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Bir veled virdi Ziyâ Beg kulına Rabb-i celîl
Beyne'l-'ıydeyn olması şâlihliğine bir delîl

Vâlideynine anı Hâk eylesün hayrû'l-ğalef
Hüsni ahlâk ile mevşûf ola bir zât-ı cemîl

Bahtı mes'ûd olarak dünyâda olsun kâm-rân
Olmasun 'âlemde aşlâ ihtiyâc ile zelîl

Şübhesiz bir zât-ı 'âlî-ğadr olur öyle fañin
Ced-be-ced erbâb-ı 'ıffetden olan böyle aşîl

Eyledim târîh-i tāmıla *Bahâ* ben de du'â
Hâk Te'âlâ 'ömrini Nâhid Beg'iñ kıla tavîl

15

Naşîhat

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

Cenâb-ı Hâk'ı bilmekdir cihâna gelmeden mağşûd
Mükellefsiñ bil Allâh'ı di Allâh vâhid ü mevcûd

Nazar kı1 kâ'inâta dikkat eyle var ise şübheñ
Lisân-ı hâl ile eşyâ dir Allâh vâhid u ma'bûd

Ne şübhe mu1lak ister işbu ma1lûkâta bir hâlik
O da Allâh Te'âlâ'dır tabî'at fikridir merdûd

Taşavvur it seni sen bak ne zîbâ şüretiñ vardır
Ne hikmet bu iki ka1tre menîdir mûcib-i mevlûd

Ne haddiñ kenz-i zâta vâkıf olmak[la] sen anlarsañ
Cevâbiñ *küntü kenzen*¹⁹ ile aldı hazret-i Dâvûd

Seniñ 'aqlıñ Hudâ'nıñ hikmetini eylemez idrâk
Şa1ın dem urma hikmetden der-i hikmet saña mesrûd

Sivâyı lâ ile nefy it di illâ Ha1k'ı kı1 işbât
Göñül rab1 eyle tevhide kırâ'at eyle nâ-ma1dûd

Hudâ zinhâr 'abeş bir şey'i halk itmez te'emmül kı1
Lüzûm tahtındadır cümle 'abeş şey' olamaz meşhûd

Ne işlersen murâdullâh ile hâşıl olur ancak
Be hey gâfil umûruñda ser-i mû medhaliñ mef1ûd

Hayâ itmez misiñ böyle bahâyim gibi gezmekden
Kı1 Allâh'a 'ubûdiyyet nedir bu bed revişden sûd

Mezâhir sırrına vâkıf olan ehl-i başiretdir
Ha1ıkat-bîn olanlar nev'-i insândan olur ma'dûd

Halil-âsâ tevekkül kı1 Hudâ'ya her umûruñda
Olursuñ havfdan âzâde 'adüvvüñ olsa da Nemrûd

Hudâ'yı bir bilüp peygamberi taşdik iden için
Bahâ âmâdedir 'uqbâda her bir ni'met-i mev'ûd

---

¹⁹ "Gizli bir hazîne..."

Sonuç

Edebiyat tarihçisinin amaçlarından biri tarihin belli bir döneminde saklı kalmış, hakkında bilgi bulunmayan kişileri, eserleri, şiirleri belirli yöntem ve usuller kullanarak açığa çıkarmak ve ilgilenenlerin istifadesine sunmaktır. Mehmed Bahâeddîn'e ait olan ve şahsî kütüphanemizde bulunan mecmuanın ele alındığı bu çalışma, mecmuaların hâlâ yeni, orijinal ve henüz karşılaşılmamış şairleri, şiirleri ve eserleri ortaya çıkardığını kanıtlamaktadır. Son dönem biyografik kaynaklarında ve yapılan bazı çalışmalarda Bahâ mahlasıyla şiirler yazan ve Mehmed Bahâeddîn ismini taşıyan birçok kişiye tesadüf edilmiştir. Bu doğrultuda mecmuanın müellifi Mehmed Bahâeddîn'e dair eserdeki bazı kayıtlardan ve şiirlerdeki bazı ifadelerden yararlanılarak şairin hayatıyla ilgili ipuçları değerlendirilmiştir. Bu sayede Mehmed Bahâeddîn'in kim olduğuna dair biyografik değerlendirmeler yapılmıştır. Henüz kendisi ve şiirleriyle alakalı herhangi bir bilgi bulunmayan Mehmed Bahâeddîn'in mecmuası tanıtılmış, mecmuanın mahiyeti ortaya koyulmuş ve muhteviyatına dair tespitlerde bulunulmuştur. Ayrıca şairin şiirlerinden hareket ederek üslûbuna dair görüşler paylaşılmış ve şiirlerinin hangi konular üzerine kaleme alındığı da örneklerle birlikte sunulmuştur.

Yapılan değerlendirme ve tespitler, şairin son devir divan şiiri temsilcilerinden olduğunu ve divan şiiri geleneklerini devam ettirdiğini göstermiştir. Bu çalışma daha önce yapılan birçok çalışmada da zikredildiği gibi mecmuaların *meçhûl ve medfûn birer hazîne* olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Mecmuanın müellif hattıyla kaleme alınmış bir nüsha olması da eserin önemini bir kat daha arttırmaktadır. Zira birçok mecmuanın kim tarafından te'lif veya tertip edildiğine dair bilgilere veya kayıtlara çoğu zaman ulaşamamaktadır. Çalışmanın son bölümünde mecmuada yer alan şiirlerden münâcât, na't, mi'râciyye, gazel, tarih kıt'ası, manzum mektup ve nasihatname özelliği taşıyan bazı şiirlerin transkripsiyonlu metinlerine yer verilmiştir. Şiirlerin seçiminde konu ve şekil bakımından birbirinden farklı olmaları göz önünde bulundurulmuştur.

Kaynakça

AVCI, İsmail (2018), "Three History Poems of Mehmed Bahaeddin within the Context of a Contribution to Studies on Urban History/Şehir Tarihi Araştırmalarına Katkı Bağlamında Mehmed Bahâeddîn'in Üç Tarih Manzumesi", *Asırlar Boyunca Türk Halkları ve Toplulukları...*, University of Warsaw Faculty of Oriental Studies, Warsaw, s. 339-344.

AYDEMİR, Yaşar (2001), "Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü", *Bilig*, 19, 147- 155.

BULUT, Birol (2021), "Şeb-i Yeldâda Kalmış Bir Ömür: Mehmed Bahâeddin (Özkan) ve Hurde-i Eş'âr Üzerine", *Kırklareli Kent Çalışmaları Ekonomi, Toplum, Kültür*, Gazi Kitabevi Yay.: Ankara, s. 47-65.

ÇAKICI, Bilal (2010), "Mehmed Bahâeddîn'in Münâzara-i Seyf ü Kalem'i", *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, "Kültür Tarihimizde Yarış", Ed. Emine Gürsoy Naskali, Hilal Oytun Altun, Yıl: 2, S. 1. https://actaturcica.files.wordpress.com/2020/01/ii_1_10.pdf (Erişim: 03.07.2023)

DİKMEN, Melek (2016), "Son Müstakil Miraciyelerden Biri: Mehmed Bahâeddîn ve Miraciye'si", *Ekev Akademi Dergisi*, S. 67, s. 237-260.

İNAL, İbnü'l-Emin Mahmut Kemal (1969), *Son Asır Türk Şairleri*, 4 Cilt, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

KÖKSAL, M. Fatih (2012), "Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematiği Tasnifi Projesi (MESTAP)", *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları-7 Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı (Haz. Hatice Aynur vd.)*, İstanbul: Turkuaz Yayınları, 411-431.

KILIÇ, Atabey (2012), "Mecmûa Tasnifine Dair", *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları-7 Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı (Haz. Hatice Aynur vd.)*, İstanbul: Turkuaz Yayınları, 75- 96.

Mehmed Bahâeddîn/Bahâ (1301), *Mecmua*, 120 vr.

Mehmed Süreyya (1996), *Sicill-i Osmanî*, 6 Cilt (Haz. Nuri Akbayar), İstanbul: Tarih Vakfı Yurdu Yayınları.

TANYILDIZ, Ahmet (2012), "Şiir Mecmûalarının Neşri Hakkında", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, 5(21), 224-239.

YAVUZ, Seyit (2022), "Nâzımı Meçhûl Bir Kara Mizâh Örneği: II. Abdülhamit Devri Vükelâsının Hâl-i Pür-Melâli", *Klasik Türk Edebiyatında Gülmece ve Mizah*, Ankara: İKSAD Global Yayıncılık, 166-175.

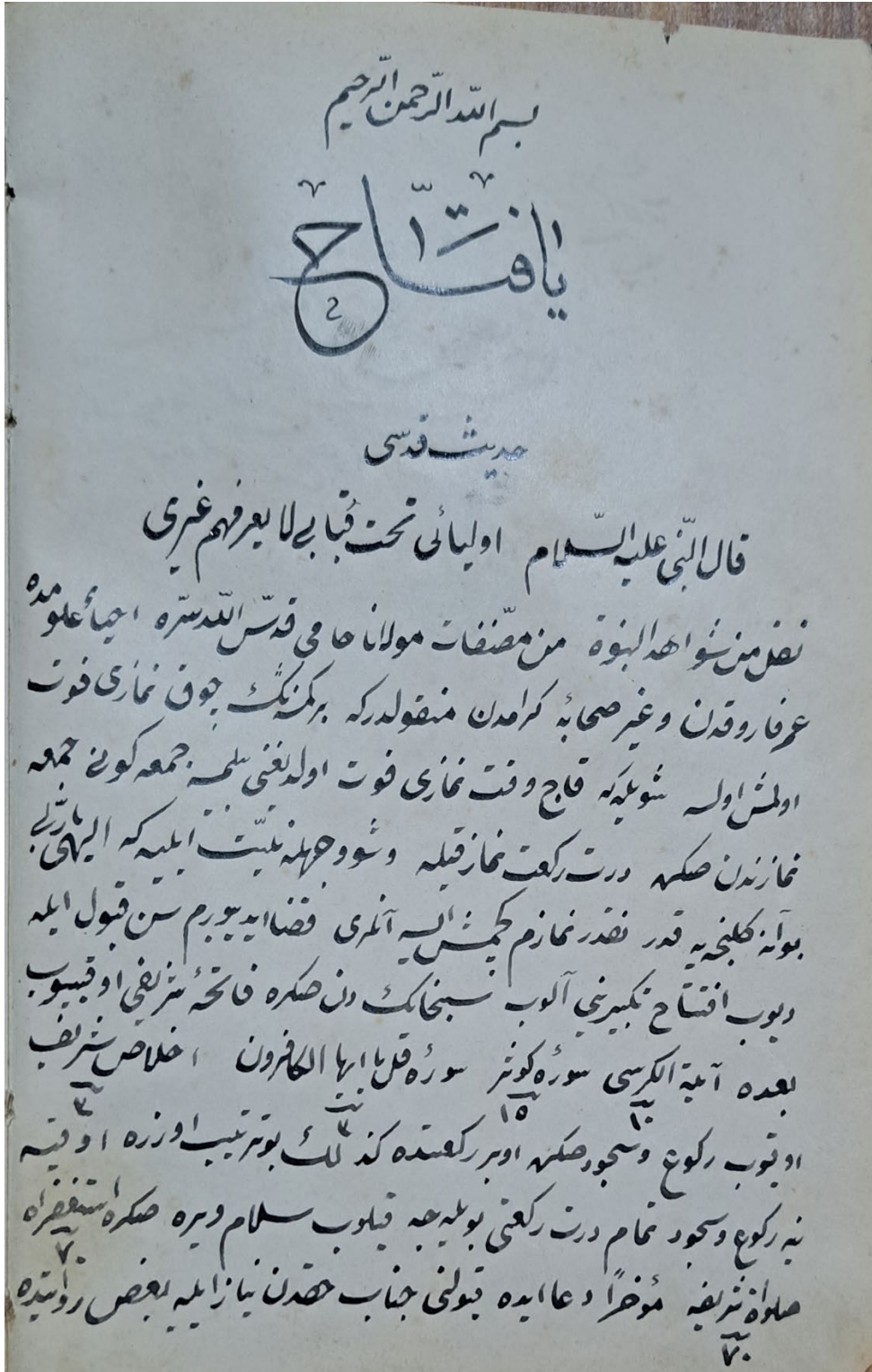
YAVUZ, Seyit; ÇAKIR, Mustafa Sefa (2022), "Sivas Ziya Bey Yazma Eser Kütüphanesinde Yer Alan Bir Şiir Mecmûası Üzerine", *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi The Journal of International Turkish Language & Literature Research*, S. 9, s. 262-298.

YAVUZ, Seyit (2023), "İbrahim Edhem Efendi ve Bazı Şiirleri", *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi (ESTAD)*, C. 6, S. 3, s. 653-664.

YÜCEL, Ebubekir Sıddık (2008), *Salname-i Vilayet-i Sivas-2 H. 1288-1289-1292-1293-1298*, Sivas: Buruciye Yay., s. 178.

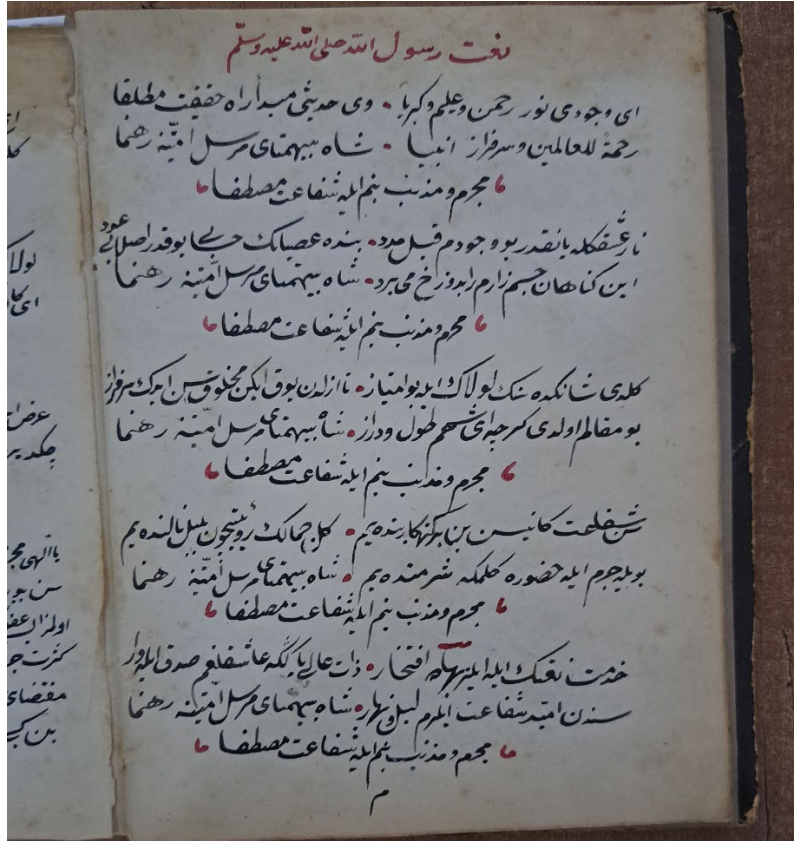

Ek-2: Mecmuanın İlk Varağı

Ek-3: Mecmuada Yer Alan Na't-ı Şerîf

Ek-4: Mecmuada Yer Alan Manzum Mektup

